

ОПТИМІЗАЦІЯ РОЗПОДІЛУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Розглядається фактори, які впливають на розподіл прибутку, та запропоновані напрями розподілу прибутку сільськогосподарських підприємств

Постановка проблеми. Питання, щодо оптимізації розподілу прибутку є досить актуальним, оскільки конкурентоспроможність ринкового середовища та динамічність ринкової кон'юнктури в Україні вимагає прийняття правильних підходів, щодо розподілу прибутку на сільськогосподарських підприємствах. Саме для підвищення ефективності діяльності підприємств важливо, щоб при розподілу прибутку була досягнута оптимальність у задоволенні інтересів держави, підприємства і робітників. При цьому держава зацікавлена отримати якомога більше прибутку до бюджету. Керівництво підприємства намагається направити велику суму прибутку на розширене відтворення і дивіденди. Робітники зацікавлені в підвищенні оплати праці. Прибуток має забезпечити підприємство власними коштами для розширення виробничих фондів, стимулювати підвищення ефективності виробництва та формування централізованого грошового фонду. Від досконалості форм, та факторів, які впливають на розподілу прибутку залежить зацікавленість підприємства та окремих працівників у постійному зростанні й удосконаленні виробництва та підвищенні його ефективності. Саме прибуток є джерелом матеріального заохочення працівників підприємств, власників акцій, підприємців і менеджерів.

За результатами дослідження сільськогосподарських підприємств Летичівського району Хмельницької обл. виявлено, що з них 70 % підприємств за результатами 2006 року є збитковими, в загальному збиток становить 740,3 тис. грн., 30 % сільськогосподарських підприємств прибуткові; за звітний період прибуток становить 1447,7 тис. грн. У порівнянні з 2005 роком прибуток у 2006 зменшився на 764,9 тис. грн., а збиток збільшився на 447 тис. грн. Отже, можна стверджувати, що на даних підприємствах ведеться неефективна політика, щодо розподілу прибутку, не враховуються фактори, що потенційно можуть впливати на ефективність розподілу прибутку

Аналіз досліджень і публікацій. Питання, щодо розподілу прибутку привертає увагу багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників, а саме його відображення та практичне використання. Даному питанню присвячені праці Козацького В.П., Костецького І.І., Костецького Я.І, Тамошиної Г.І., Терещенка О.О., Хомина П.Я.

Метою дослідження є виявлення шляхів оптимального розподілу та використання прибутку сільськогосподарських підприємств з метою надання пропозицій щодо підвищення ефективності таких підприємств.

Виклад основного матеріалу. Різні зовнішні та внутрішні умови господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, не дозволяють виробити єдиної моделі розподілу прибутку, яка б носила універсальний характер і була б застосована для всіх підприємств, незалежно від форми власності і сфери їх діяльності. Механізм розподілу прибутку підприємства, повинен врахувати фактори, які тісно пов'язані з поточною і майбутньою їх господарською діяльністю.

Ці фактори, що впливають на пропорції і ефективність розподілу прибутку є різномірними. Їх можна поділити на дві основні групи:

- зовнішні (які генеруються зовнішніми умовами діяльності підприємства та виступають свого роду як обмежувальні умови, які визначають границі формування та пропорції розподілу прибутку);
- внутрішні (які зумовлюються особливостями господарської діяльності досліджуваних підприємств і здійснюють вирішальний вплив на пропорцію розподілу прибутку, у зв'язку з тим, що дозволяють пристосувати його до конкретних умов і результатів господарювання даного підприємства) [3, с.45] (рис. 1).

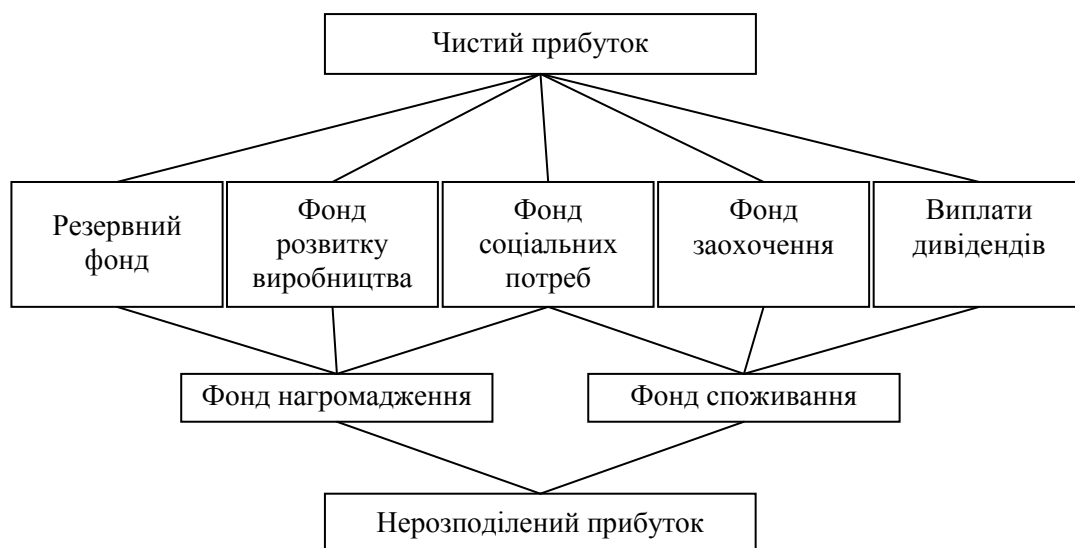

Рис.1 Види факторів, які впливають на розподіл прибутку

Отже, викладені вище фактори розподілу прибутку обумовлюють і дозволяють сформуванню на підприємстві конкретний тип політики розподілу прибутку в найбільшій мірі такий який повністю задовольняє потреби, цілі і враховує можливості розвитку підприємства в майбутньому періоді.

Ефективність політики управління прибутком підприємства визначається не тільки результатом його формування, але і характером розподілу.

Досліджуючи розподіл прибутку за радянських часів, слід зауважити, що відображення розподілу прибутку в сільськогосподарських підприємствах в різні часи має певні відмінності, хоча вони є недосить значними. Так, використання чистого прибутку підприємства могло здійснюватися через попереднє формування цільових грошових фондів або спрямовуючи кошти безпосередньо на фінансування витрат. Можливим також був розподіл чистого прибутку частково через попереднє формування цільових фондів, а частково шляхом безпосереднього фінансування витрат. Результати дослідження форм розподілу та використання чистого прибутку за різних часів наведено на рис. 2.

Рис. 2. Порядок розподілу та використання чистого прибутку сільськогосподарських підприємств

Слід відмітити, що важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості відігравав і сьогодні відіграє розмір резервного капіталу. У сільському господарстві відрахування в резервний капітал носять першочерговий характер. Наявність і приріст резервного капіталу забезпечує збільшення акціонерної власності, характеризує готовність підприємства до ризику, з яким пов'язана вся підприємницька діяльність, створення можливості виплати дивідендів по привілейованих акціях навіть за відсутності прибутку поточного року, покриття непередбачених витрат і збитків без ризику втрати фінансової стійкості, тому пропонуємо об'єднати резервний і страховий фонд.

Якщо припустити, що весь прибуток використовується на матеріальне стимулювання працівників підприємства, в такому випадку зменшиться виробництво продукції, так як не будуть відновлюватися виробничі фонди, скоротиться власний оборотний капітал, що в кінцевому підсумку все одно призведе до зниження життєвого рівня працівників і скороченню робочих місць. Якщо ж зменшиться частка прибутку на матеріальне стимулювання праці та покращиться його умови, то це призведе до зниження матеріальної зацікавленості працівників, і як наслідок – до зниження ефективності виробництва. Тому просто необхідно сформувавши фонд розвитку виробництва та фонд соціальних потреб.

Принципове значення у розподілі чистого прибутку має досягнення оптимального співвідношення між фондом нагромадження та фондом споживання.

Взагалі модель розподілу чистого прибутку за різних часів є актуальною і сьогодні, тому пропонуємо доповнити напрями і пропорції використання чистого прибутку на сільськогосподарських підприємствах, які самостійно визначаються кожним суб'єктом господарювання.

В сучасних умовах господарювання великі сільськогосподарські підприємства України, які є прибутковими, все більше починають приділяти увагу соціальним потребам, утримуючи житлово-комунальні господарства, медпункти, бази відпочинку, профілакторії, їдальні, спортивні стадіони, басейни (див. рис. 3)

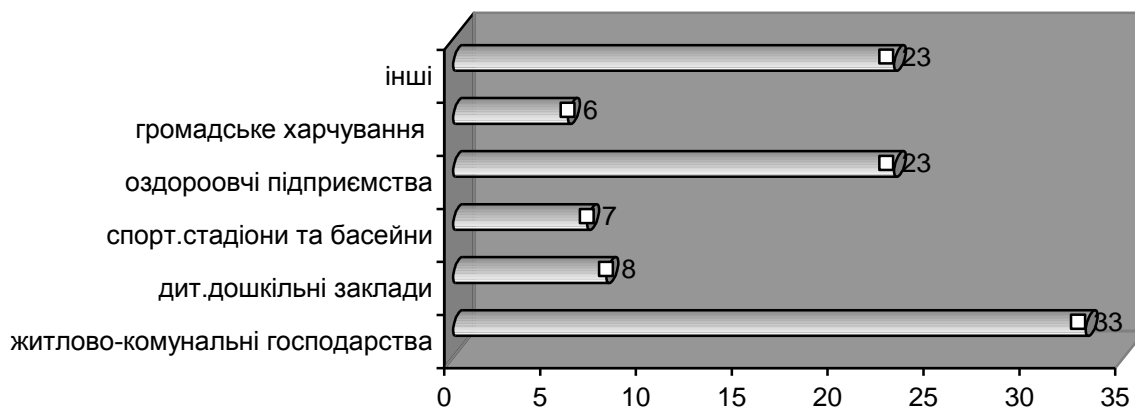

Рис 3. Напрями розподілу прибутку на соціальні потреби

Отже, високоприбуткові сільськогосподарські підприємства віддають перевагу утриманню житлово-комунального господарства – це 33 %, наступне місце займає оздоровчі підприємства та інші потреби по 23 %. Майже однакову позицію займають дитячі дошкільні заклади 8 %, спортивні стадіони, басейни 7 % та громадське харчування 6 %, але досліджувані аграрні підприємства, під часі розподілу прибутку зовсім не враховують утримання профілакторіїв, баз

відпочинку, лікарень, а задовольняються лише медпунктами. Тобто на сьогодні на підтримку здоров'я та оздоровлення своїх працівників підприємства не приділяють уваги, оскільки не вистачає отриманого прибутку та першочерговими напрямками, щодо його розподілу, вважають вищезазначені напрями.

Розподіл прибутку повинен враховувати процес формування напрямів наступного використання відповідно до мети і завдань розвитку підприємства. Також обов'язково повинен враховуватись стан конкурентного середовища, що може диктувати необхідність істотного розширення і відновлення виробничого потенціалу підприємства. Відповідно до цього визначаються масштаби відрахувань від прибутку у фонди виробничого розвитку, ресурси яких призначаються для фінансування капітальних вкладень, збільшення оборотних коштів, забезпечення науково-дослідної діяльності, упровадження нових технологій, переходу на прогресивні методи праці тощо.

Проаналізувавши показники досліджуваних аграрних підприємств, пропонуємо в першу чергу за рахунок прибутку створити фонд розвитку сільськогосподарського підприємства. Цей фонд можна поділити на:

- фонд розвитку сільськогосподарського підприємства в наступному періоді;
- фонд інвестування виробничого розвитку;
- фонд стимулювання персоналу підприємства;
- страховий і резервний фонд.

Основним джерелом поповнення зазначеного фонду є чистий прибуток підприємства за звітний період. Крім того, даний фонд може бути поповнений також за рахунок власних засобів підприємства, залучених інвестицій, позики банку.

У процесі діяльності сільськогосподарського підприємства для забезпечення рентабельного ведення господарства даний фонд необхідно поповнювати виключно за рахунок відрахувань з прибутку. При визначенні суми відрахувань від прибутку до фонду розвитку сільськогосподарського підприємства складають спеціальний розрахунок. При цьому враховують масу одержаного прибутку і потребу в коштах для здійснення витрат на будівництво і придбання основних засобів. Доцільно при цьому враховувати не лише потреби наступного року, але і більш тривалу перспективу – три-п'ять років, оскільки розподіл прибутку з урахуванням лише потреб одного року не дає можливості забезпечити міцний фінансовий стан сільськогосподарського підприємства.

Специфіка аграрного виробництва обумовлює значні коливання маси прибутку за роками внаслідок відмінностей сприятливості агрокліматичних умов виробництва. Тому в сприятливі роки, коли маса одержаного прибутку більша, необхідно забезпечувати формування фонду розвитку виробництва в такому обсязі, який перебивав би недобір прибутку, а відповідно і відрахувань в цей фонд в роки з несприятливими умовами.

До другорядних напрямів використання прибутку пропонуємо віднести:

- використання прибутку направленні на матеріальне стимулювання;
- використання прибутку на соціальний розвиток підприємства;
- інші форми споживання прибутку.

Кожен із цих фондів має суто цільове призначення у напрямках майбутнього використання.

Оптимальні пропорції цього розподілу в значній мірі покликані сприяти ефективності діяльності підприємства і гармонізувати інтереси суб'єктів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. При розподілі прибутку та визначенні основних напрямів його використання насамперед необхідно враховувати стан конкурентного середовища, що може диктувати необхідність істотного розширення та відновлення виробничого потенціалу підприємства, відповідно до цього визначаються масштаби відрахувань від прибутку у фонди виробничого розвитку, ресурси яких призначаються для фінансування капітальних вкладень, збільшення оборотних коштів, забезпечення науково-дослідної діяльності, впровадження нових технологій, переходу на прогресивні методи праці.

Вважаємо, що в першу чергу необхідно за рахунок прибутку створити фонд розвитку сільськогосподарського підприємства, до другорядного фонду пропонуємо віднести використання прибутку направленні на матеріальне стимулювання, на соціальний розвиток підприємства.

На сьогодні, законодавчо не передбачено розподіл прибутку з урахуванням соціальних потреб працівників. Нехтування соціальними питаннями може негативно відобразитися на роботі підприємства та призвести до зменшення його прибутковості у зв'язку зі зниження продуктивності праці працівників.

Головна вимога, яка висувається сьогодні до системи розподілу прибутку підприємства, полягає в тому, що вона повинна забезпечити фінансовими ресурсами потреби розширеного відтворення на основі встановлення оптимального співвідношення між засобами, що направляються на споживання і накопичення.

Перспективами подальших досліджень є розробка методик розподілу прибутку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бланк И.А. Управление прибылью. – К.: “Ника-Центр”, 1998. – 544 с.
2. Козацький В.П. Прибуток і бізнес: Харків, 2002.
3. Тамошина Г.І. Прибуток: формування, розподіл і оподаткування: Монографія. – Воронеж, 2000. – 153 с.
4. Хомин П.Я., Костецький І.І., Костецький Я.І. Облік та аналіз діяльності фермерського господарства – Тернопіль: Поліграфіст, 1998. – 105 с.
5. Юров В.Ф. Прибыль в рыночной экономике вопросы теории и практики. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 142 с.